

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Barbora Pařízková

**Historie a školství v Novém Městě na Moravě se zřetelem na
1. základní školu**

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Historie a školství v Novém Městě na Moravě se zřetelem na 1. základní školu" vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Pavla Krákory, Ph.D., a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Olomouc 2017

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych tímto prostřednictvím poděkovala mému vedoucímu bakalářské práce za rady, ochotu a odborné vedení při jejím vypracování. Další poděkování patří vedení 1. základní školy v Novém Městě na Moravě, díky jejichž ochotě a vstřícnosti mohla tato práce vzniknout.

Obsah

Úvod	6
1 HISTORIE MĚSTA NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ	7
1.1 Dějiny Nového Města na Moravě	7
1.1.1 Začátky osídlení	7
1.1.2 Rozvoj města od 15. století do konce 19. století.....	8
1.1.3 Nové Město od počátku 20. století až po současnost.....	11
1.2 Národnost, náboženství a nářečí v novoměstském okrese.....	13
1.2.1 Národnost	13
1.2.2 Náboženství.....	14
1.2.3 Nářečí	14
1.3 Novoměstské osobnosti	15
1.3.1 Karel Němec	15
1.3.2 Jan Štursa	15
1.3.3 Vincenc Makovský	16
1.3.4 Josef Vratislav Monse	17
1.3.5 Leander Čech	18
1.4 Historie lyžování a jeho odkaz ve sportovních třídách místních škol	18
1.5 Historické budovy města	19
1.5.1 Zámek.....	19
1.5.2 Kostel sv. Kunhuty.....	20
1.5.3 Horácké muzeum	20
2 HISTORIE ŠKOLSTVÍ V NOVÉM MĚSTĚ NA MORAVĚ A PŘEHLED NOVOMĚSTSKÝCH ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL	21
2.1 Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami.....	22
2.2 Střední odborná škola	24
2.3 II. základní škola.....	24

2.4	Základní škola se specializací.....	25
2.5	Základní umělecká škola	26
3	I. ZÁKLADNÍ ŠKOLA NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ.....	27
3.1	Dějiny školy, změny ve školství v průběhu let, významné události a projekty školy od založení školy až do současnosti.....	27
3.2	Ředitelé 1. základní školy	34
3.3	Školní rok 1934/1935.....	35
3.4	Školní rok 1960/1961.....	37
	Závěr.....	40
	Seznam literatury a pramenů	42
	Přílohy.....	44

Úvod

Historie, ač je to doba minulá, ovlivňuje naši přítomnost i budoucnost. Je dobré k ní vzhlížet a poučovat se z ní. Ne vždy se z ní však můžeme poučit. Může být pouhým průvodcem událostí a změn, které se staly, ať už dlouhou dobu před námi nebo jen před malou chvílí. Téma „Historie a školství v Novém Městě na Moravě se zřetelem na 1. základní školu“ jsem si vybrala z dvou prostých důvodů. Nové Město na Moravě je mým rodným městem, kde nadále žiju. Druhým důvodem je, že 1. základní škola byla po dobu devíti let mým vzdělávacím a výchovným centrem v důležitém období osvojujícím si nezbytné znalosti, zkušenosti, dovednosti a hodnoty.

Text bakalářské práce jsem rozdělila do tří hlavních kapitol a několika podkapitol.

V první části se budu zabývat výkladem historie Nového Města na Moravě. Nové Město na Moravě je město ležící na jižním okraji Žďárských vrchů, přibližně 10 km východně od okresního města Žďáru nad Sázavou. Vznik Nového Města na Moravě je obestřen záhadou, jelikož není přesně jasné, kdy město vzniklo. Mou snahou bylo zachytit významná data a události od založení města až po současnost. Dále se v první části bakalářské práce soustředím na údaje zaznamenané nejen v kronikách našeho města o nářečí, národnosti a náboženství na novoměstském okrese. Významnou částí historie Nového Města jsou i novoměstské osobnosti. Jedná se o místní rodáky, kteří se podíleli na vylepšování města, anebo byli významnými osobnostmi na poli jejich působnosti. Příkladem ve své práci uvedu Josefa Vratislava Monseho, profesora a rektora Univerzity Palackého. V krátkých podkapitolách uvedu historii lyžování a tři nejvýznamnější a zároveň nejstarší budovy města.

V druhé části práce je mým cílem poskytnout čtenáři náhled do historie a celkového vývoje školství Nového Města na Moravě. Poukázat na fakt, jakým způsobem byly předávány znalosti dětem i za jakých podmínek byly zprostředkovány. Mou snahou bude vypsát dějiny novoměstského školství, kdy v kapitole zároveň uvedu přehled místních základních a středních škol a jejich stručnou historii.

Poslední kapitola je věnovaná nejstarší škole v Novém Městě na Moravě. Mým záměrem je popsat dějiny novoměstské 1. základní školy. Poukážu na nejvýznamnější události a změny v průběhu let od jejího založení až po současnost. Nabídnou přehled ředitelů školy a namátkově jsem vybrala dva školní roky, které podrobněji popíšu.

1 HISTORIE MĚSTA NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ

1.1 Dějiny Nového Města na Moravě

Dle doposud získaných informací nebyla oblast Novoměstska osídlena až do poloviny 13. století. V době předtím se na tomto území mezi Čechami a Moravou rozprostíral nepropustný les a pro případné nové osadníky to znamenalo nelehký boj s nehostinným lesním porostem.¹

1.1.1 Začátky osídlení

Prales lemující hranici, který byl majetkem panovníka, ztratil po sloučení obou území svou podstatu, a proto velká část pralesa byla knížetem Soběslavem I. darována v roce 1126 olomouckému biskupskému kostelu. Část budoucího Novoměstska dostal od olomouckého biskupství do vlastnických práv Štěpán z Medlova, který se považuje za zakladatele rodu Pernštejnů. Jeho synové a jejich potomci započali kolonizaci části území Novoměstska. Osídlení zbytku území je spjato s moravským velmožem Přibyslavem z Křižanova, který získal zdejší území kolem roku 1240.²

První zmínky o vzniku Nového Města na Moravě jsou úzce spjaty se založením cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou.³ Klášter byl založen v roce 1252 zetěm Přibyslava z Křižanova Bočkem z Obřan. Právě prvním doposud známým důkazem o existenci naší osady je v listině z roku 1267, kdy Boček z Obřan založil osadu Bočkonov (Bočkov). Olomoucký biskup Bruno v této listině potvrzoval odkaz Bočka z Obřan kvůli majetku na tomto území, z kterého byly odváděny desátky. Historiky však tento dokument byl značně zpochybněn, a proto se uznává jako první doklad o existenci Nového Města listina krále Václava II. z roku 1293, kde se píše o místě zvaném jako Nova Civitas. Tato listina zaručovala soudní pravomoc kláštera nad některými městečky, včetně Nového Města. Novou

---

¹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 8.

² SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948, str. 205.

³ SVOBODA, Pavel. *Novoměstsko. Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. Tišnov: Sursum, 1997, s. 95.

osadu započali osidlovat poddaní pánů z Obřan ze statků na jižní Moravě. ⁴ Původ zdejších obyvatel je ryze český, oproti přilehlým osadám obývajících německými řemeslníky a horníky. ⁵

Po smrti Smila z Obřan roku 1312 připadlo panství Jindřichovi z Lipé. Za pánů z Lipé se městečko začalo osamostatňovat a vyvíjet. Na konci 14. století zde pravděpodobně postavili i tvrz, na které zřejmě jako první sídlil Čeněk z Lipé, jenž se v roce 1399 ujal novoměstského panství. ⁶

1.1.2 Rozvoj města od 15. století do konce 19. století

Hned na počátku 15. století je v historických listinách zaznamenána neobvyklá událost, která se stala roku 1409. Jindřich z Lipé mladší po sobě zanechal množství dluhů a s tím i spojených žalob od věřitelů. Třetina dluhů připadla uhradit jeho synovi Čenkovi z Lipé, majiteli Nového Města, který se ocitl v situaci, kdy byl donucen dluh zaplatit městem samotným. Majitelkou se tak stala na chvíli vdova po jednom z věřitelů, paní Lešarová. Spor byl později urovnán synovcem Čenka z Lipého, jehož ženou byla Barbora z Kunštátu, dcera krále Jiřího z Poděbrad. ⁷

Další významnou událostí bylo roku 1498 odkoupení města za 3 000 zlatých Vilémem z Pernštejna. Vilém odkoupil později toho roku i přilehlé osady Mnichov, Vlachovice, Herálec, Petrovice a ves Newrzissczy za 2 000 zlatých. Nástup Pernštejnů znamenal pro Nové Město období rozmachu, v němž se z malého městečka stalo středověké město s plnohodnotnými městskými právy. Vilém z Pernštejna si roku 1499 pro své městské poddané prosadil u krále Vladislava II. první dva jarmarky. Vilém z Pernštejna byl u svých poddaných oblíben a obzvláště, když jim roku 1511 povolil vybudovat k obecnímu užítku rybník a roku 1516 zavedl právo odúmrti a volné odkazování majetku. Z rodu Pernštejnů byl

---

⁴ SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948, str. 205.

⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 9.

⁶ Tamtéž, s. 9.

⁷ Tamtéž, s. 10.

však nejznámější Vratislav z Pernštejna, který například vydal nový obecní řád, jenž vkládal odpovědnost za soudní řízení purkmistrovi a hospodáři města.⁸

Po několika dalších správcích a majitelích Nového Města stojí za zmínku kníže František z Ditrichštejna, jenž v roce 1635 přidělil novoměstským občanům čtvrtý jarmark a nový znak města. Díky knížeti bylo také 30. listopadu 1635 oficiálně povýšeno městečko na město. Díky tomuto povýšení byla městu obnovena stará privilegia a současně přidána nová. Tento krok se stal významným, neboť po roce 1620 císařský patent zrušil působnost všech výsad udělených nekatolickou vrchností. Kdyby nedošlo k tomuto znovupotvrzení, město by nemohlo disponovat žádnými právy.⁹

Roku 1672 Nové Město uskutečnilo sčítání obyvatel v poddanských domech, a dle zjištěných údajů žilo ve 112 domech 794 osob. Byla zde fara a škola, 5 vrchnostenských a 25 opuštěných domů. Roku 1698 připadlo novoměstské panství kvůli dluhům novoměstských pánů Ústavu šlechticů Panny Marie Školské v Brně, jejichž šlechtičny se ujaly spravování panství na dobu dalších dvou století.¹⁰

Událost, která na delší čas ovlivnila dění města, byl velký požár z 3. dubna 1723. Oheň započal v rodinném domě a se silným větrem se šířil dál. Požár si za svou daň vyžádal kostel sv. Kunhuty, radnici se sýpkou, obecní pivovar se sladovnou, masné krámy, šatlavu, 43 měšťanských domů a dva vrchnostenské. Ve výsledku byla zničena třetina města a o život přišly dvě ženy. Na opravu kostela byla ihned podniknuta veřejná sbírka. Právě s kostelem je spojen příběh o zázračné sošce sv. Anny uložené v panském domě, která neshořela při požáru. Ihned po tomto incidentu byla soška sv. Anny přesunuta do kostela sv. Kunhuty na oltář, kde se zachovala dodnes.¹¹

V důsledku reformy soudnictví byl roku 1729 v Novém Městě odňat výkon hrdelního práva a poslední poprava se odehrála v roce 1721. Na novoměstských obyvatelích se těžce podepsala morová epidemie z roku 1772, kdy v městských kronikách je zaznamenáno, že se každodenně konalo až patnáct pohřbů.¹²

---

⁸ SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948, str. 206.

⁹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 14-17.

¹⁰ Tamtéž, s. 18.

¹¹ Tamtéž, s. 19.

¹² Tamtéž.

V městských kronikách je zaznamenána událost z 18. století v podobě tzv. novoměstské rebelie. V září roku 1791 se vzbouřili poddaní z novoměstského panství, kteří odmítali robotovat kvůli zvyšování doby roboty. V důsledku toho vzbouření bylo do města vysláno vojsko a ti, kteří odmítali konat robotu, dostali výprask.¹³

Počátek 19. století nebyl příznivý. Nové Město bylo zasaženo dalším katastrofálním požárem. Oheň vznikl v panské palírně 20. května 1801 a zasaženo bylo takřka celé město. Během čtyř hodin plameny sežehly 208 domů, kostel, zámek, pivovary, purkrabství a evangelickou modlitebnu. Po tomto ohni došlo k přesunutí hřbitova od kostela sv. Kunhuty (dnes se na tomto původním místě hřbitova nachází park a náměstí) až za hranice města. Roku 1809 Novým Městem prošla francouzská armáda o šedesáti tisících vojácích, která táhla na Olomouc.¹⁴

Významnou historickou připomínkou boje se smrtelnými nemocemi, se kterými se potýkala celá Evropa, bylo vystavění Třech křížů jako poděkování za Boží milost. Jednalo se zejména o poděkování, že bylo město uchráněno před cholerou, která se prohnala Evropou v letech 1831-1832 a vyžádala si na tisíce životů. Cholera kdysi zasáhla téměř každou vesnici a město, ale díky odlehlosti Nového Města a omezenému styku s cizinci bylo město katastrofálním ztrátám na životech občanů ušetřeno.¹⁵

Nové Město přestalo být poddanským městem po revolučních událostech z roku 1848 a začátkem roku 1850 vznikla politická obec Nové Město, jež se stala centrem soudního, politického a berního okresu. Město bylo spravováno osmnáctičlenným výborem v čele se starostou a radními. Starostou byl v té době zvolen Martin Jelínek. Spolu se změnou správy města docházelo i k inovacím ve městě, a to v podobě zavěšení petrolejových luceren na domy. V roce 1870 došlo k opravám Vratislavova náměstí a výstavbě nové kamenné kašně, která nahradila starší dřevěnou, o níž existují zmínky už z roku 1611. V roce 1876 započala stavba nové školy a radnice.¹⁶

---

¹³ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 21.

¹⁴ SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Múzejní spolek, 1948, str. 217.

¹⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 23.

¹⁶ Tamtéž, s. 25.

1.1.3 Nové Město od počátku 20. století až po současnost

Na počátku 20. století bylo ve městě evidováno 2 422 obyvatel, z nichž se 2 404 přihlásilo k české řeči a 18 k německé. Důležitou událostí byla roku 1903 výstavba železniční trati z Tišnova do Žďáru nad Sázavou. Nedostatek železničního spojení bránil návštěvníkům dostat se do odloučeného Nového Města. Trať byla hotová v krátké době a už 23. června 1905 projela Novým Městem první vlaková souprava.¹⁷

Pamětníky byla zaznamenána další historická událost a to návštěva profesora Tomáše G. Masaryka, která se odehrála 19. srpna 1906. Masaryk společně s manželkou a dcerou Olgou pobyl v Novém Městě několik dní a zúčastnil se oslav pořádaných politickým spolkem.¹⁸

Od roku 1906 proběhla historicky první změna názvu města. Jménu Nové Město byl přidán přívlasek "na Moravě" z důvodu pro odlišení od ostatních Nových Měst.¹⁹ Tento oficiální název nařídilo ministerstvo vnitra a pojmenování města tak vstoupilo v platnost 1. května 1906. Název města byl přitom v praxi používán už řadu let.²⁰

Během první světové války odjížděly vlaky s novoměstskými muži, kteří jeli na frontu. Ve městě zavládly přídele potravin, a není tak divu, že občané Nového Města oslavovali o pár let později vítězství zemí Dohody a konec války. 28. října 1918 obyvatelé Nového Města na Moravě zdobili své domy červenobílými prapory, scházeli se před radnicí a oslavovali. Zároveň byly odstraněny všechny znaky, které by připomínaly bývalou mocnost, včetně pomníku Františka Josefa I. na náměstí před evangelickým kostelem. Z vysokých postů byli sesazováni lidé s prohabsburskými postoji a na vše dohlížela tzv. Národní stráž. V červnu 1919 se konaly první obecní volby. Nejvyšší počet mandátů v zastupitelstvu obdržela Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská, po ní Československá národní demokracie. V novoměstských kronikách je zaznamenána další návštěva Tomáše G. Masaryka, tentokrát už jako prezidenta. Nové Město na Moravě navštívil 17. června 1928 při cestě po západní Moravě. Prezident byl náležitě přivítán, pronesl řeč a převzal dar města v podobě obrazu od místního malíře Josefa Jambora. O sedm let později

¹⁷ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 26.

¹⁸ Tamtéž, s. 27.

¹⁹ SVOBODA, Pavel. *Novoměstsko. Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. Tišnov: Sursum, 199, s. 98.

²⁰ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 27.

k příležitosti 85. narozenin T. G. Masaryka byl prezident jmenován čestným občanem Nového Města na Moravě.²¹

V období druhé světové války vznikaly na území Protektorátu Čechy a Morava různé odbojové skupiny. V Novém Městě na Moravě byla také odbojová organizace, které velel učitel Josef Tulis, kapitán v záloze. Tulisovým úkolem bylo spojit se s tělovýchovnými a dělnickými jednotami. V srpnu 1944 byl Josef Tulis zatčen gestapem a z vězení byl propuštěn až při osvobození v dubnu 1945. Správu nad Novým Městem převzal Němec Peter Fritz od dosavadního majitele novoměstského velkostatku. Fritz byl dosazen do novoměstského zastupitelstva, kde ovlivňoval řízení města. Na jaře 1945 přicházely zprávy o blížící se Rudé armádě, a tak se Němci rozhodli vybudovat zátarasy na všech cestách do města. Německé obyvatelstvo však ze strachu z Rudé armády město v květnu opustilo. I tak se Nové Město neobešlo bez bombardování v noci mezi 8. a 9. květnem. V Novém Městě žila malá komunita židovských obyvatel. Nejznámější byl Karel Brady-Metzl, který žil v domě čp. 13 na Vratislavově náměstí. Brady byl podnikatel, který vlastnil obchod s potravinami, ale provozoval i velkoobchod nebo benzinovou čerpací stanici. Roku 1941 byl zatčen a převezen do koncentračního tábora v Osvětimi, kde později zahynul. Do Osvětimi byla deportována i jeho manželka a dvě děti Hana a Jiří. Z celé rodiny zůstal naživu pouze Jiří, který ihned po válce emigroval do Kanady. Nejznámější příběh rodiny Brady byl právě ten Hanin, kdy byl její kufřík s věcmi objeven a o jejím osudu byla napsána kniha Hanin kufřík.²²

Po válce žilo v Novém Městě na Moravě 3 200 obyvatel. Roku 1946 byly další svobodné volby, kdy v novoměstském okrese zvítězila se 13 305 hlasy ČSL. Následovala KSČ, Československá strana národně socialistická a Československá sociální demokracie. Po únorovém puči však převzala vládu KSČ, stejně tak příslušníci této strany převzali správu nad městem.²³

Město se od 50. let minulého století rapidně zmodernizovalo. Z prašných silnic se staly silnice asfaltované, v rámci vybudování nového podniku Chirana ve městě vyrostla nová sídliště. V roce 1976 byl postaven nový kulturní dům.²⁴

---

²¹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 27-28.

²² Tamtéž, s. 32.

²³ Tamtéž, s. 34.

²⁴ Tamtéž, s. 35.

Po revoluci roku 1989 se 24. listopadu téhož roku v Novém Městě na Moravě konaly první svobodné volby po čtyřiceti letech. Zvítězila Československá strana lidová, další se umístilo Občanské fórum a Sdružení nezávislých kandidátů.²⁵

Od roku 1993, kdy byly oslavy k 700. výročí vydání listiny krále Václava II, se každoročně pořádají městské slavnosti Nova Civitas spojené s kulturními akcemi a řemeslnými a farmářskými jarmarky. Roku 2010 pořádalo Nové Město na Moravě 32. setkání Nových Měst Evropy, kde se představují zástupci polských, slovenských, rakouských, maďarských, německých a českých Nových Měst. Nové Město je dále proslulé pořádáním sportovních akcí, například biatlonu a závodů na horských kolech.²⁶

1.2 Národnost, náboženství a nářečí v novoměstském okrese

1.2.1 Národnost

Národnost není v našich kronikách před rokem 1930 zapsána pouze pro Nové Město na Moravě, ale vždy byl zaevidován celý novoměstský okres. Před první světovou válkou bylo z 22 297 obyvatel 22 246 národnosti české, 31 německé a 20 jiné. Roku 1930 bylo další sčítání, z jehož údajů je patrné, že v novoměstském okrese žilo 20 725 obyvatel. Z tohoto součtu obyvatel bylo 20 101 obyvatel národnosti české, 37 německé, 553 ruské, 25 polské, 7 rumunské a 2 jiné.²⁷ Přímo v Novém Městě na Moravě bylo napočítáno 2 564 obyvatel, 1 261 mužů a 1 303 žen. Podle národnosti zde bylo 2 554 Čechů, 5 Němců, 3 Rusové a 20 Švédů.²⁸

Nutno doplnit, že okres byl vskutku výhradně český, jelikož příslušníci menšin pobývali na novoměstském území z pracovních důvodů. Většinou se jednalo o úředníky nebo dělníky pracující v lese. Jak už bylo zmíněno v předešlých kapitolách historie Nového Města, ne vždy bylo obyvatelstvo okresu výhradně české. Ačkoliv o samotném novoměstském statku lze hovořit jako o ryze českém, přilehlé osady a vesnice v době 14. století byli obývány německými řemeslníky a horníky na povolání pánů z Obřan. Vzpomínkou na toto období se

---

²⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 35.

²⁶ Tamtéž, s. 37.

²⁷ SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948, str. 81.

²⁸ Kronika Nové Město na Moravě. *Strana č. 58: 1930* [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://kronika.nmm.cz/kniha-1/strana-c-58>.

zachovala německá jména osadníků, nebo pojmenování vsí jako například Herálec či Fryšava. Němečtí osadníci zde, podle záznamů z městských knih, byli až do konce 15. století. Zmínky o dalším příchodu větší německé menšiny sahají ještě do 18. století, kdy sem přicházeli horníci, skláři, uhlíři, popeláři a taviři za prací. V okrese však nikdy nedosáhli převahy nad českými osadníky, a proto většina z nich buď odešla, nebo zde s ostatními splynula. Německá příjmení se po určité době počestila.²⁹

1.2.2 Náboženství

Roku 1910 zde bylo při evidování novoměstského okresu sečteno 22 297 obyvatel, z něhož bylo přítomno 16 053 katolíků, 6 203 evangelíků, 40 židů a 1 jiného náboženství. Při evidenci z roku 1930 bylo v novoměstském okrese z 20 725 obyvatel 14 41 katolíků, 5 509 evangelíků (z nichž bylo 5 482 českobratrské církve), 227 pravoslavných, 355 českomoravského náboženství, 35 židovského a 156 ateistů.³⁰ Z novoměstských kronik z roku 1930 bylo ve městě Nové Město na Moravě zaevidováno 2 564 obyvatel. Ve městě pobývalo 2 014 katolíků, 384 evangelíků, 14 židů, 68 obyvatel československého vyznání, 5 pravoslavného a 79 ateistů.³¹

Od doby osídlení byli majitelé tohoto území katolíci, stejně tak tomu bylo i u zdejších osadníků. Majitelé se tak snažili naplňovat duchovních potřeb osadníků a zřizovali kostely. Ani v pozdějších letech se toto nezměnilo, jelikož příslušníci jiného vyznání byli v Novém Městě dočasně.³²

1.2.3 Nářečí

Ve vlastivědě moravské od J. F. Svobody je zmíněné, že nářečí novoměstského okresu bylo označováno prof. Trávníčkem za moravskočeské. Jinými znalci zase za nářečí české

---

²⁹ SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948, str. 81.

³⁰ Tamtéž, s. 93.

³¹ Kronika Nové Město na Moravě. *Strana č. 58: 1930* [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://kronika.nmnm.cz/kniha-1/strana-c-58>.

³² SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 194, str. 94.

nebo českomoravské. Všeobecně se však označuje, že obyvatelé okresu mluví moravsky. Mluva lidí v okrese byla ovlivňována buď nářečím hanáckým, nebo východočeským.³³

1.3 Novoměstské osobnosti

V ulicích Nového Města na Moravě nacházíme na každém rohu různé umělecké objekty ve formě soch, sgrafit aj. Všechny tyto objekty vznikly v dílnách našich rodáků. Mezi slavné rodácké výtvarníky patří například Jan Štursa nebo jeho žák Vincenc Makovský. Výčet všech výtvarníků našeho města je velký a všechna jejich umělecká díla shromažďuje novoměstská Horácká galerie. Vedle umělců pochází z Nového Města na Moravě řada společenských a kulturních osobností.

1.3.1 Karel Němec

Malíř a grafik se narodil 25. října 1879 v Novém Městě na Moravě. Přestože se učil sedlářem, jeho obliba k malířství mu dala jiný směr života. Od roku 1904 začal studovat na soukromé malířské škole profesora Kalvody, poté přestoupil na Akademii výtvarného umění. Karel Němec tvořil olejomalby, perokresby, grafiku, knižní ilustrace nebo sgrafita. Němcovy olejomalby vystavuje Horácká galerie ve stálé expozici. Nejčastěji však jsou k vidění díla ve formě sgrafit, a to na fasádách kostela sv. Kunhuty a na Horáckém muzeu na náměstí. Dále i na fasádě hotelu Panský dvůr, na hřbitovním kostelíčku nanebevzetí Panny Marie a na několika městských domech.³⁴

1.3.2 Jan Štursa

Výtvarník Jan Štursa se narodil 15. května 1880. Cílem Štursy bylo stát se po ukončení měšťanky zahradníkem. Skrytý malířský talent objevil při hodinách kreslení v novoměstské měšťance ředitel a učitel Josef Šimek. Řediteli Šimkovi se podařilo přemluvit rodiče a mladý Štursa nastoupil na sochařsko-kamenickou školu v Hořicích v Podkrkonoší. Po praxi v dílně bratrů Zeidlerových v Berlíně nastoupil na Akademii výtvarných umění. Štursovým učitelem se stal Václav Myslbek, jenž byl v té době jednou z hlavních postav českého sochařství. Po úspěšném absolvování získal Hlávkovo stipendium a odcestoval na tři měsíce do Německa, Francie, Anglie, Švýcarska a Amsterdamu. Mezi jeho první umělecká

³³ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 82.

³⁴ Tamtéž, s. 98-99.

díla patří například busta Karla Hlaváčka nebo socha *Píseň hor*, jehož kopie zdobí kašnu na Palackého náměstí. Originál sochy pasáčka s ovci je vystaven v Horácké galerii. Pro rodné město vytvořil i sochu Františka Palackého, jejíž odhalení proběhlo roku 1902 na Palackém náměstí. Tragickou ránou v osudu sochaře byla první válka, kde bojoval. Po zranění se vrátil zpět do Nového Města a zranění spolu s depresemi se podepsaly na jeho další tvorbě. Vytvořil sousoší vojáků nesoucího padlého kamaráda *Pohřeb v Karpatech*, jež symbolizovalo Štursovy zážitky z války. Dalším dílem byl *Pomník padlým vojákům*, který stojí dodnes na rohu Bratislavova náměstí ve městě. Nejvíce opěvované a mimořádné umělcovo dílo představuje socha *Raněného*, který stojí před rodným domem Štursy, kousek od I. základní školy. Socha zachycuje vojákovo mrtvé tělo uvízlé v ohradě z ostnatého drátu. Štursa se na konec nedokázal vyrovnat se zážitky z války a 2. května roku 1925 se smrtelně postřelil ve svém ateliéru na Akademii výtvarných umění.³⁵

1.3.3 Vincenc Makovský

Vincenc Makovský se narodil 3. června 1900. Jelikož projevoval vlohy k malířství už od dětství, ihned po vystudování na novoměstské reálce nastoupil do přípravy do Akademie výtvarných umění. Do učení chodil k malíři Karlu Krattnerovi a sochaři Janu Štursovi. Jeho prvními výtvoři se staly sochy pojmenované *Zpěváky* a *Zápisníky*. Makovský se zapojoval i do činnosti v rodném městě. Spolu s bratrem Josefem navrhovali plakáty k představením nebo vytvářeli divadelní scény. Vše bylo pod záštitou spolku Horák, který sdružoval studenty, co přinášeli nové nápady a inovace ze studií z Prahy a Brna a pomáhali tak vylepšovat město. Po smrti Jana Štursy dokončil svá studia u profesora Bohumila Kafky. Sochařský rozmach však nezískal v Paříži, kam odjel díky stipendiu, ale právě v Nové Městě na Moravě. Od městských zastupitelů dostal zakázku k vytvoření podobizny ředitele měšťanské školy Josefa Šimka, který toho roku zemřel. Mezi jeho další díla tak patří *Portrét Josefa Šimka* či *Hlavy*. Ačkoliv byl Makovský stále ovlivňován světovými umělci, po vytvoření reliéfu *Ležící žena* se vrátil zpět do rodného města. V Novém Městě vyhrál soutěž vypsanou novoměstským spolkem k vytvoření pomníku ředitele gymnázia Leandra Čecha. Pomník od roku 1931 zdobí vstup novoměstského gymnázia. Sochařova krize přišla se smrtí bratra a zadlužením rodiny v roce 1932. Odrazem těchto tragédií jsou sochy *Torzo* nebo *Dívka s děckem*. Makovský se snažil zasahovat do kulturního a společenského dění ve městě i jinak. Příkladem kdy nechal na Bratislavově náměstí vysadit borovice, které tvořily kulisu před kostelem sv. Kunhuty.

³⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 99-100.

Borovice zde stály více jak 60 let, v roce 2001 byly vykáceny a nahrazeny novými. V dalších letech pracoval sochař na monumentálním pomníku Jana Ámose Komenského. Pomníky jsou umístěny v gymnáziu v Novém Městě na Moravě, v Uherském Brodě, americkém Betlehemu a nizozemském Naardenu. V období druhé světové války Makovský působil na Škole umění ve Zlíně, na Akademii výtvarných umění v Praze a Vysokém učení technickém v Brně. V šedesátých letech minulého století dále tvořil pro Nové Město na Moravě a roku 1966 na onemocnění zemřel.³⁶

1.3.4 Josef Vratislav Monse

Monse se narodil roku 1733 a pocházel z vlivné novoměstské rodiny. Po smrti otce se Monseho ujal strýc, jenž byl pozdějším novoměstským farářem. V šlápějích svého strýce odešel roku 1748 studovat na jezuitské gymnázium do Telče, poté na studia filosofie do Prahy. Dalším oborem, který studoval, byla práva na univerzitě ve Vídni. Ve Vídni si osvojil osvícenské postoje a myšlení. Monse pracoval jako městský advokát v Olomouci a od roku 1768 vyučoval na katedře státního práva olomoucké univerzity. I přes značné vytížení na univerzitě nezapomínal publikovat. Vydával církevně-právní spisy, překlady a edice starších knih od různých autorů. V osobním volnu se věnoval studiu historie Moravy a vydal brožuru *Tabula iuris publici marchionatus Moraviae* (Přehled veřejného práva Markrabství moravského). V dalších letech publikoval *Učení moravští biskupové*, kdy tato kniha zahrnovala 25 životopisů moravských biskupů od dob Cyrila a Metoděje až po představitele jeho doby. Kromě práva a náboženství se zajímal i o politiku na Moravě a publikoval *Původ a poslušnost zemských hejtmanů na Moravě*. Mezi nejslavnější díla J. V. Monseho patří *Pokus o stručné politické zemské dějiny Markrabství moravského*. Publikace vyšla ve dvou knihách, kdy první kniha popisovala politické dějiny Moravy až do 12. století. Moravská univerzita se přesídlila z Olomouce do Brna roku 1778. Jelikož Monse odešel do Brna také, vzdal se své advokátní praxe. Politiky a úředníky byl uznáván, jelikož viděl jen to dobré v tereziánských a josefínských reformách. Roku 1780 byl jmenován rektorem Moravské univerzity na jednoleté období. Císařem Josefem II. byl povýšen s celou rodinou do šlechtického stavu. Od roku 1782 byla univerzita opět v Olomouci a Monse pokračoval ve svých přednáškách. Na zdravotní potíže roku 1793 v Olomouci zemřel.³⁷

---

³⁶ MARKOVÁ, Lucie. Nové Město na Moravě. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 103-105.

³⁷ Tamtéž, s. 130-131.

1.3.5 Leander Čech

Ačkoliv se narodil roku 1854 v Catorazi u Pacova, značnou část svého života strávil v Novém Městě, kde se zasloužil obrovské úcty a oblíbenosti. Na univerzitě v Praze studoval český a německý jazyk spolu s estetikou a filosofií. Patnáct let vyučoval český a německý jazyk na reálce v Telči. V Telči založil Národní jednotu pro jihozápadní Moravu. Cílem Jednoty bylo pozvednout vzdělanost místního obyvatelstva. Národní jednota se pak dále rozšířila na jih Moravy. Od roku 1894 působil jako ředitel nové zemské vyšší reálky v Novém Městě na Moravě. V pozici ředitele působil téměř 20 let a zasloužil se o otevření nové budovy školy. Leander Čech se podílel na pozvednutí středního vzdělání, kdy vydával mnoho učebnic pro vyšší třídy středních škol, zaváděl nové metody vyučování a podporoval chudé studenty. Vedle pozice ředitele si za dlouhá léta vypracoval pověst uznávaného literárního kritika, kdy například přispíval do Světozoru nebo Literárních listů. Po jeho smrti roku 1911 ho za jeho vědecké zásluhy jmenovala Česká akademie věd a umění čestným členem.³⁸

1.4 Historie lyžování a jeho odkaz ve sportovních třídách místních škol

Dnes je Nové Město na Moravě významným lyžařským střediskem s dlouholetou tradicí známým nejen v České republice. Na tuto tradici navazují nejen sami obyvatelé Nového Města na Moravě či lidé z různých koutů České republiky, ale i místní gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami zaměřenými převážně na lyžařské sporty nebo II. základní škola se sportovními třídami. V dnešní oblibě je především biatlon než klasické lyžování, přesto i na klasiku je v osnovách výuky sportovních tříd kladen důraz. Na počátku všeho bylo pouze městečko obklopené poli s rozmanitým počasím a chuť pár odvážlivců zdolávat zasněženou Českomoravskou vrchovinu. Lyžování se v Čechách objevuje už roku 1840 v Krkonoších, na Vysočinu až koncem 19. století. Novým Městem prochází jižní linie Žďárských vrchů, proto zde nacházeli a doposud nacházejí lyžaři nepřeborné množství kopců. Mezi prvního novoměstského lyžaře je považován revírník Rudolf Gabessam, jenž si v devadesátých letech 19. století objednal lyže po vzoru krkonošských revírníků. Od té doby Gabessam předával svou nově nabytou dovednost dále. Výroba lyží je pak spjata v Novém Městě na Moravě s rodinnou tradicí firmy Bratří Slonkových. První lyže, které brázdily okolí Nového Města, jsou vystaveny ve stálé expozici historie lyží v Horáckém muzeu v Novém

---

³⁸ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 132-133.

Městě na Moravě. To, že je lyžování spjato i se školstvím, jsem zmínila už na začátku této kapitoly, kdy zmiňuji sportovní třídy místního gymnázia.³⁹

Za zmínku v oblasti lyžování dále stojí i Leandr Čech, ředitel novoměstské reálky, který byl předsedou a iniciátorem prvního lyžařského klubu v Novém Městě na Moravě. Klub pod názvem *Sportovní klub* vstoupil jako první na Moravě do Českého svazu lyžařů, a byly uspořádány lyžařské závody. Tehdejší anketou bylo zjištěno, že se na Novoměstsku lyžování věnovalo přibližně tisíc osob z 37 obcí. Místní podmínky se zalíbily převážně brněnským lyžařům a rakouské státní dráhy zřídily speciální zimní vlaky.⁴⁰

V dnešní době je zájem o podrobnosti z okruhu lyžování, proto se Horácké muzeum v Novém Městě na Moravě pustilo s vervou do vytvoření stálé expozice o lyžování. Výstavu hojně navštěvují žáci všech místních škol v rámci výuky. Zdokumentovat tuto ojedinělost byla i Česká televize v rámci cestopisného pořadu *Toulavá kamera*.⁴¹

1.5 Historické budovy města

V Novém Městě na Moravě je řada historických budov, jež se staly dominantou města. Vybrala jsem nejvýznamnější, které jsou často zájmem turistů, ale i místních škol v rámci různých projektů a prohlídek. Patří mezi ně zámek, kostel sv. Kunhuty a Horácké muzeum.

1.5.1 Zámek

První zmínka o zámečku je doložena z roku 1588. Nepříliš velký renesanční zámek byl postaven Pernštejnny jako sídlo pro nově dosazeného úředníka. V 17. století byl při tažení švédským vojskem přes Nové Město zámeček vypleněn a majitel zastřelen. V pozdějších letech byl zámek už využíván pouze jako letní sídlo šlechticů z Nadačního ústavu v Brně. Roku 1964 se stal zámek sídlem Horácké galerie. Horácká galerie má několik stálých expozic, ale i nově přidávaných. Je zde i ideální prostředí pro konání koncertů a vytváření různých programů pro školy a návštěvníky. Galerie je hojně navštěvována žáky v rámci výtvarné a hudební výchovy.⁴²

---

³⁹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 142-148.

⁴⁰ DAVID, Petr. *110 let našeho lyžování*. Praha: S & D, 2013, s. 48-49.

⁴¹ NMNM Horácké muzeum. *Stálé expozice* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://hm.nmnm.cz/stale-expozice/>.

⁴² MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 84-85.

1.5.2 Kostel sv. Kunhuty

Jedná se o nejstarší stavební památku v Novém Městě na Moravě, kdy je již první zmínka z roku 1362. Z této doby se dochovalo gotické kněžiště, ke kterému byla v 15. století přistavěna chrámová loď. Kostel za dobu své existence z části podlehl mnoha požárům a následovaly rozsáhlé rekonstrukce. Ve dvacátých letech 20. století dostala fasáda kostela nový vzhled, kdy umělec a rodák Karel Němec vytvořil bohatě barevnou sgrafitovou výzdobu.⁴³

1.5.3 Horácké muzeum

Budova vznikla roku 1555 jako radnice renesančního stylu. Radnice byla po požáru v 18. a 19. století přestavěna. Z původního objektu se zachovala pouze vstupní síň s kamenným portálem. Od roku 1907 zde sídlí Horácké muzeum, které bylo založeno v roce 1892 jako druhé nejstarší muzeum na západní Moravě.⁴⁴

---

⁴³ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 85-88.

⁴⁴ NMNM Horácké muzeum. *Historie* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://hm.nmnm.cz/historie/>.

2 HISTORIE ŠKOLSTVÍ V NOVÉM MĚSTĚ NA MORAVĚ A PŘEHLED NOVOMĚSTSKÝCH ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

První zmínka o existenci školy v Novém Městě na Moravě pochází z roku 1532. Předpokládá se, že škola nabyla své existence po postavení fary. Roli učitele zde zastával tzv. rektor, který byl zároveň i písařem. Funkci prvního rektora vykonával obecní starší Pavel. V kronikách města je zaznamenána skutečnost, že rektoři do roku 1589 vyučovali žáky ve svých domech.⁴⁵ Roku 1594 se novoměstská rada rozhodla pro zřízení školy v samostatné budově a byl postaven jednopatrový dům vedle fary. Školní docházka nebyla až do reformy Marie Terezie v sedmdesátých letech 18. století povinná. Žáci chodili do výuky podle potřeby zemědělství u nich na statku, proto tak počet dětí ve třídě v průběhu roku značně kolísal. V době třicetileté války i v době pobělohorské byl stav školy žalostný.⁴⁶ Úroveň vzdělání učitele také nebyla příliš vysoká, zvláště po událostech na Bílé hoře, kdy mnoho učenců emigrovalo. Městská rada se tak spokojila s učitelem, jenž byl zbožný a uměl číst, psát a počítat. Po zavedení školské reformy se začal počet žáků ve třídách navyšovat a školní budova nespĺňovala vhodné podmínky pro realizaci vzdělávání.⁴⁷

Po roce 1863 byla novoměstská farní škola rozšířená z dvojtřídní na trojtřídní, a poté i na čtyřtřídní.⁴⁸ V důsledku změn říšských a zemských zákonů z roku 1870 byl o pár let později název školy farní zrušen a zavedl se název čtyřtřídní obecná škola. Zemská školní rada v Brně povolila v dubnu 1872 zřízení měšťanky v Novém Městě. Dne 11. října roku 1874 bylo obecním zastupitelstvem usneseno postavení nové školní budovy.⁴⁹ 15. března 1876 byly dokončeny stavební plány stavitele Floriana Zedníka z Brna na stavbu nové školní budovy. Městem byly odkoupeny domy čp. 124 a 125 na Vratislavově náměstí a na jejich místě měla být školní budova postavena. První stavební kámen nové školy byl položen 16. července 1876, do něhož ve schránce byly vloženy pamětní spisy, soudobé fotografie

---

⁴⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 46.

⁴⁶ KOLEKTIV autorů. *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 11.

⁴⁷ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 46.

⁴⁸ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 34.

⁴⁹ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 11.

a mince. Stavba byla dokončena roku 1878 a stavitelem byla stavba předána městu, které si veškeré náklady hradilo samo.⁵⁰

Jednalo se teprve o třetí měšťanskou školu na Moravě. Škola se stala oblíbenou, poněvadž v blízkém okolí nebyla střední ani měšťanská škola. Ihned roku 1879 byly na škole zřízeny tři třídy měšťanské školy chlapecké. Ředitelem školy se stal Josef Šimek, jenž byl vynikajícím pedagogem a zdatně se podílel na organizaci školy. Snažil se vnést inovaci do školních osnov a zavedl i nové nepovinné předměty, jako například obrábění dřeva či chlapecké ruční práce.⁵¹

2.1 Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami

1. října 1871 obecní zastupitelstvo zvážilo myšlenku na zřízení reálného gymnázia. Obecním zastupitelstvem byl podán návrh moravskému zemskému sněmu, aby povolili zřízení a otevření reálného gymnázia v Novém Městě na Moravě. K petici se přidalo mnoho dalších moravských měst. Přes veškeré úsilí zemský sněm novoměstskou žádost zamítl. Další pokusy Novoměstských byly rázně zamítnuty a sami obyvatelé od dalších záměrů uspět s myšlenkou reálky ustoupili.⁵²

Roku 1894 přišel za novoměstskými zastupiteli zemský a říšský poslanec JUDr. Josef Fanderlík s návrhem nového podání návrhu o zřízení střední školy v Novém Městě. Zemský sněm návrhu vyhověl a v dubnu 1894 byla podepsána smlouva o zřízení sedmitřídní zemské vyšší reálky.⁵³ Reálka sídlila v budově obecné a měšťanské školy na Vratislavově náměstí. Chlapecká měšťanská škola byla po šestnácti letech ještě téhož roku zrušena, jelikož reálka měla poskytovat chlapcům vyšší vzdělání a potřebovala nové prostory pro zahájení výuky. 14. července 1894 byl jmenován prvním ředitelem zemské vyšší reálky profesor Leandr Čech. Zájem o studium byl velký. K prvnímu zápisu do prvního ročníku přišlo 81 chlapců a přijato bylo 71 z nich. 18. září 1894 byla slavnostně zahájena výuka na Zemské vyšší reálce v Novém Městě na Moravě. Už v té době byl zájem o studium do dalších ročníků tak velký,

---

⁵⁰ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 48.

⁵¹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 47-48.

⁵² KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 42, 47.

⁵³ Tamtéž, s. 65-66.

že se začala řešit otázka požadovaných prostorů.⁵⁴ Sestavily se stavební plány pro novou budovu reálky a roku 1903 byla zahájena výuka nově zřízené budovy.⁵⁵

Zvláště těžkému období se příkládá doba druhé světové války. Ihned po uzavření vysokých škol se dále nacisti zaměřili na školy středního vzdělání. Vedení reálky muselo na příkaz vyloučit určité procento studentů a od roku 1941 museli nově příchozí žáci projít nejdříve výběrovým táborem s dohledem německého pedagoga. Další komplikace na sebe nenechaly dlouho čekat a do prostor školy byl přestěhován učitelský ústav z Jihlavy a německá obecná škola z Porýní. Na takové množství studentů škola neposkytovala dostatečné prostory a byla zahájena dvousměnná výuka. Německá škola vyučovala dopoledne, reálka a učitelský ústav odpoledne.⁵⁶ Ve školním roce 1941/42 se změnila dle rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty Zemská vyšší reálka na reálné gymnázium. Touto změnou bylo docíleno většího prostoru k výuce humanitních předmětů a klasických jazyků.⁵⁷ Přesto však byla značná germanizace, které se novoměstské gymnázium nevyhnulo. Němčina byla povinný předmět a zároveň i maturitní. Výuce němčiny bylo v osnovách věnováno 8 hodin týdně na úkor hodin dějepisu, filosofie a latiny. Ředitel i učitelé byli podrobni důkladným zkouškám z němčiny. Učitelé z dějepisu, biologie a zeměpisu byli posíláni do Německa na přeškolení.⁵⁸ V kronice z roku 1945 je podrobně popsána oslava vzniku republiky, která se konala 18. října 1945 v aule školy. Vystoupili žáci v doprovodu orchestru školy.⁵⁹

Gymnázium čekaly změny i po roce 1948, kdy škola fungovala jako jedenáctiletá a později i dvanáctiletá střední škola. Dnes se škola oficiálně jmenuje Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami. Uchazeči mají na výběr ze čtyř typů studia, a to

---

⁵⁴ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 65-66.

⁵⁵ *Almanach: 120 let gymnázia Nové Město na Moravě 1894-2014*. Nové Město na Moravě: Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami, 2014, s. 6.

⁵⁶ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 47.

⁵⁷ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 164.

⁵⁸ *Sedmdesát pět let střední školy v Novém Městě na Moravě: 1894/1969*. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1969, s. 30-31.

⁵⁹ *Centenárium střední školy v Novém Městě na Moravě: Studie, vzpomínky, fakta, dokumenty*. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1994, s. 95.

z osmiletého, všeobecného čtyřletého, čtyřletého se sportovním zaměřením nebo čtyřletého s informativním zaměřením.⁶⁰

2.2 Střední odborná škola

V Novém Městě na Moravě byla 1. března 1883 otevřena průmyslová škola pokračovací, která měla za cíl připravit řemeslnické učně a dělníky na samostatné vedení živností. Žáci byli vzděláváni v předmětech jako matematika, vedení účetnictví, atd. Nová škola sídlila v obecné a měšťanské škole na Vratislavově náměstí. Byly zřízeny dvě třídy a vyučování probíhalo ve všední dny večer a v nedělním dopoledni.⁶¹

Podobný charakter měla i založená Lidová škola hospodářská pro jinochy a dívky v Novém Městě na Moravě nebo Veřejná odborná škola pro ženská povolání. Obě školy byly založeny v roce 1941.⁶²

V padesátých letech 20. století byla kvůli přívalu nových podniků založena Základní škola odborná. V roce 1990 město zřídilo novou školní budovu a vzniklo Střední odborné učiliště. V roce 2004 došlo ke sloučení se Středním odborným lesnickým učilištěm v Petrovicích a vznikl název Střední odborná škola Nové Město na Moravě. Dnes teoretická výuka probíhá ve školní budově v Novém Městě na Moravě a praktická výuka v budovách lesnického učiliště.⁶³

2.3 II. základní škola

Už po skončení druhé světové války město pocíťovalo nedostatek prostoru pro vzdělávání dětí. Bylo mnoho pokusů o výstavbu nové školní budovy, tyto pokusy však byly neúspěšné. Základní škola na Vratislavově náměstí praskala "ve švech" a část výuky byla přesunuta i do prostor místního gymnázia. Situace byla řešena směnným vyučováním 10 tříd. Nedůstojné vzdělávání žáků už bylo nesnesitelné a v roce 1966 bylo rozhodnuto o výstavbě

---

⁶⁰ *Almanach: 120 let gymnázia Nové Město na Moravě 1894-2014*. Nové Město na Moravě: Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami, 2014, s. 7, 15.

⁶¹ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě, 2006, s. 54.

⁶² KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě, 2008, s. 164-165.

⁶³ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 50.

nové základní devítileté školy vedle gymnázia. Druhá devítiletá základní škola na ulici Leandra Čecha byla slavnostně otevřena 28. června 1969 v Novém Městě na Moravě v rámci oslav 75. výročí založení městské střední školy.⁶⁴ Školní budova měla 23 učeben, dílnu, cvičnou kuchyň, kreslírnu, hudebnu a pracovnu pro chemii, biologii, fyziku. Prvním ředitelem školy se stal Mgr. František Bradáč. Školu navštěvovalo v roce založení 618 žáků a 32 pedagogů.⁶⁵

Vyučování započalo už téhož roku, tedy školním rokem 1969/70 s 21 třídami plných žáků.⁶⁶ Od školního roku 1973/74 byly zřízeny na škole sportovní třídy, jejichž činnost přetrvává dodnes. Sportovní třídy zpočátku vychovávaly pouze lyžaře, dnes je součástí i atletika a kopaná.⁶⁷

Od roku 2003 se škola vydala alternativním směrem a učitelé do výuky zařazují tzv. daltonské bloky. Daltonská výuka má směřovat žáky k větší samostatnosti, spolupráci a zodpovědnosti. Mimo sportovních tříd je zde od školního roku 2005/06 zavedena třída s rozšířenou výukou cizích jazyků. Škola má od 1. ledna roku 2003 odloučené pracoviště v obci Pohledec. Oficiální název školy v současnosti zní Základní škola Nové Město na Moravě, Leandra Čecha 860. Neoficiální označení základní školy je II. základní škola.⁶⁸

2.4 Základní škola se specializací

Okresním národním výborem ve Žďáře nad Sázavou byla založena tzv. Zvláštní škola v Novém Městě na Moravě. Svou činnost zahájila 1. 9. 1969. Na počátku byla škola pouze jednotřídní, dále svou působnost rozšiřovala. Roku 2000 došlo ke sloučení speciální školy a zvláštní a pomocné školy. Od 1. dubna 2006 došlo zřizovatelem, tedy Krajem Vysočina, ke změně názvu Speciální škola na "Základní škola".⁶⁹

---

⁶⁴ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990*. Nové Město na Moravě, 2011, s. 154.

⁶⁵ *Almanach: ZŠ Leandra Čecha*. Nové Město na Moravě: Základní škola, 1999, s. 6-7.

⁶⁶ Tamtéž, s. 154-155.

⁶⁷ *Almanach ke 40. výročí otevření školy 1969 - 2009*. Nové Město na Moravě: Základní škola, 2009, s. 5.

⁶⁸ NMNM II. základní škola. *Dalton* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://zs2.nmnm.cz/r/2-zakladni-skola/projekty-skoly/dalton/>.

⁶⁹ Základní škola. *Historie školy* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: http://www.zsmala.cz/?page_id=5.

2.5 Základní umělecká škola

V Novém Městě na Moravě byla roku 1932 založena hudební škola, jelikož dříve si museli lidé platit soukromé hodiny učitelů hudby. Škola však brzy poté zanikla a obnovena byla až v roce 1950. Probíhala zde výuka na klavír, housle a klarinet a týdně ji navštěvovalo až 145 žáků. Po roce 1989 se škola přejmenovala na Základní uměleckou školu Jana Štursy. Škola pořádá vedle hodin hudby i výtvarné, taneční a literárně-dramatické obory.⁷⁰ V roce 1996 ZUŠ Jana Štursy získala další prostory pro výuku. K původní budově na Vratislavově náměstí přibyla budova bývalé školky na Monseově ulici. V nové budově se nachází koncertní sál, 1 velká a 4 menší učebny pro hudební a výtvarnou výuku.⁷¹

---

⁷⁰ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, s. 50-51.

⁷¹ *Almanach ZUŠ Jana Štursy*. Nové Město na Moravě: ZUŠ Jana Štursy, 2001, nestránkováno.

3 I. ZÁKLADNÍ ŠKOLA NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ

Do roku 1594 nebyla v Novém Městě na Moravě žádná budova určená pro vzdělávání dětí. Od té doby byla zřízena malá budova u fary, která zahrnovala dvě třídy. Po zavedení povinné školní docházky začal počet žáků nabývat a škola přestala splňovat prostorové požadavky. Ačkoli byly na staré radnici uvolněny dvě místnosti pro zavedení 3. a 4. třídy obecné školy, kapacita prostorů tříd nevyhovovala pro vzrůstající počet žáků. 11. října 1874 bylo obecním zastupitelstvem schváleno postavení nové školní budovy.⁷²

3.1 Dějiny školy, změny ve školství v průběhu let, významné události a projekty školy od založení školy až do současnosti

V roce 1876 došlo k výstavbě nové školní budovy místo dvou zbouraných domů na Vratislavově náměstí. Vykoupení pozemků bylo nákladné. Jednalo se o 15 430 zlatých. Jelikož veškerý náklad na pozemek dalo Nové Město samo bez příspěvku příškolných obcí, muselo město sehnat peníze. V důsledku toho bylo v místním lese Ochoza skáceno 2 039 stromů, za které bylo utrženo 20 153 zlatých 20 krejcarů. Ze zbytku výdělku byla financována stavba školy. Stavba školy měla být zhotovena za 29 190 zlatých. 16. července 1876 byl slavnostně položen základní kámen.⁷³

Byla zřízena měšťanská škola, která zahájila první výuku školním rokem 1879/80. Jelikož se škola ještě dostavovala, výuka započala až 15. prosince 1879. Prvním ředitelem novoměstské školy se stal Josef Šimek. V první třídě bylo zapsáno 51 chlapců a 24 dívek. Škola začala získávat dobré jméno díky pedagogickému sboru. Škola myslela především na blaho svých žáků a z důvodu nevelkého pochopení vzdělání děvčat se školní rada rozhodla pro otevření I. třídy dívčí, tedy VI. třídy obecné. Až po deseti letech byl podán návrh na zřízení měšťanské školy dívčí a první dívčí třída byla otevřena se školním rokem 1893/94. S rokem 1894 však přišel pro chlapeckou měšťanskou školu zlomový okamžik. S otevřením novoměstské reálky bylo zbytečné dál pokračovat v chlapecké měšťanské škole a se školním rokem 1894/95 byla výnosem zemské školní rady zrušena. Po šestnáct let poskytovala vzdělání chlapcům, z nichž se stali úředníci, živnostníci, hospodáři. Reálka bez vlastní budovy však ke své oblibě začala vzkvétat a potřebovala pro svou výuku čím dál více

---

⁷² *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 11.

⁷³ Tamtéž, s. 13-14.

místností. Obecná a měšťanská škola se náhle ocitla bez kreslírny a kabinetů pro učitele. Z důvodu nedostatku prostoru byla 4. třída obecné školy vystěhována do místnosti ve staré radnici. Když se reálka v roce 1902 dočkala vlastní školní budovy, získala obecná a měšťanská škola už tak potřebnou tělocvičnu. Téhož roku po dvaadvaceti letech působení ve funkci ředitele Josef Šimek odešel na odpočinek a novým ředitelem se stal vynikající pedagog Josef Herzog. Herzog se po vzoru Šimka chopil vnější organizace školy a jejího rozšíření.⁷⁴

Novým zavedením roku 1907 byla na obecné škole nepovinná němčina nebo chlapecké ruční práce, které vyučoval odborný učitel Mil. Jičínský. Na měšťanské škole bylo v roce 1912 opět jen na náklady města zavedeno nepovinné vyučování francouzštiny v rozmezí dvou hodin týdně. Ve školním roce 1907/08 byl znovuobnoven Polévkový ústav, který byl zřízený už za ředitele Josefa Šimka. Každý den se vařila ve školní kuchyni polévka, která se rozdělovala dětem vzdělávajících se ve škole přes poledne. Za zmínku stojí i zřízení školní spořitelny v roce 1908, která měla vést děti k šetrivosti.⁷⁵

Novoměstská škola v době první světové války

Období první světové války nebylo nikterak veselým obdobím pro novoměstskou školu. Pět členů pedagogického sboru bylo povoláno k vojenské činnosti a zbytek osazenstva byl zase zaměstnáván okresním hejtmanstvím. Učitelé museli sepisovat odvodní legitimace, sepisovali oseté plochy, zabírali od obilí po dobytek. Spolu s dětmi se podíleli na sběru různých předmětů potřebných pro Rakousko. Jednalo se o hadry, koňské chlupy a žíně, listí z jahod a kopřiv, nepotřebný papír, zbytky vlny a kaučuku. Dále měděné, cínové, olověné, bronzové a zlaté předměty. Škola byla donucena odevzdat školní zvonek a hromosvod uchránila pod oznámením, že je ze železa. V tělocvičně nebylo vytápěno a tudíž zde žáci ani necvičili. Z tělocvičny se stal sklad obilí a mouky. Škola také musela přenechat dvě třídy k používání italského sirotčince. Roku 1917 nařídila zemská školní rada kontrolu školní knihovny. Všechny knihy, kde byly zmínky o Rusech, Srbech, Francouzích a Italech, musely být odstraněny. Různé čítanky a učebnice dějepisu a zeměpisu musely být vyměněny. V tomto období byl zaznamenán úpadek vzdělání žáků, jelikož měli povoleno zůstat s opuštěnými matkami doma a pomáhat při pracích na poli.⁷⁶

---

⁷⁴ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 14.

⁷⁵ Tamtéž, s. 15.

⁷⁶ Tamtéž.

Od 22. října do 5. listopadu 1918 bylo vyučování na obecné a měšťanské škole přerušeno z důvodu epidemie španělské chřipky. Když se po Novém Městě na Moravě 29. října 1918 rozléta informace o vyhlášení československé státní samostatnosti, propukla ve městě oslava. Občané si uvědomovali novou éru politického, sociálního, kulturního a hospodářského vzrůstu. V ranních hodinách 6. listopadu, kdy byla znovu otevřena škola, byli žáci a učitelé celé školy shromážděni v kreslárně a ředitel J. Herzog jim vysvětlil význam dějinných událostí za posledních pár dní. Byly recitovány básně a na konci zazněla národní hymna.⁷⁷

První školní rok 1918/1919 znamenal mnoho změn v rámci nových výnosů, zákonů, předpisů a nařízení, které měly za úkol formovat základy nového školství v novém státě. Školy nadále využívaly přes různá nová nařízení výchovné a vyučovací metody ze starého rakouského školství. Změny se netýkaly ani charitativních pomoci pro děti z chudých rodin. Výnosy se například týkaly účasti žáků na náboženských úkonech a cvičeních, které se staly dobrovolnými. V období první republiky se stalo mnoho významných událostí v chodu školy. Příkladem je výnos z 6. října 1921 o přeměně dívčí školy měšťanské na smíšenou školu pro děvčata i chlapce. Připravovaný zákon od roku 1918 o újezdních měšťanských školách vešel v praxi až v roce 1935. Cílem bylo zajištění návštěv a absolvování měšťanské školy všemi dětmi. Újezd tvořily přilehlé vesnice v obvodu pěti kilometrů od sídla školy. Zároveň byly zřízeny dvě školní rady, jedna pro újezdní měšťanku, druhá pro obecnou školu.⁷⁸

Od školního roku 1921/1922 byl počet členů pedagogického sboru poměrně stálý. Na škole vyučovalo pět odborných učitelů, dvě učitelky industriální a učitel náboženství. Tento počet zůstal stejný až do roku 1936, kdy byl počet členů navýšen na devět. Úroveň vzdělání a zároveň vyučovací a výchovná práce učitelů byla okresními i zemskými inspektory hodnocena velmi kladně. Hodnoceni za velmi dobré výsledky byli učitelé obecné a měšťanské školy i za intenzivní mimoškolní činnost. Pedagogové pracovali v Horáckém muzeu, ve správě obce, v Sokole, v pěveckých a hudebních spolcích, v místní knihovně a mnoha dalších zařízeních. Důležité je zmínit, že novoměstská škola patřila co do počtu žáků k největším v okrese. Například ve školním roce 1918/1919 měla škola 510 žáků. Po období světové války počet žáků na škole kolísal a průměrný počet žáků do roku 1925 byl 420. I když bylo na škole pět tříd obecné školy a tři třídy měšťanské, byl prospěch vcelku dobrý.

⁷⁷ 100 let I. základní devítileté školy v Novém Městě na Moravě: 1879-1979. Nové Město na Moravě: Ředitelství I. ZDŠ, 1979, s. 6.

⁷⁸ Tamtéž, s. 6-11.

Nutné dodat, že nadanější žáci po páté třídě obecné školy odcházeli na novoměstskou reálku.
79

Období Protektorátu Čechy a Morava

S protektorátem Čechy a Morava přišly další změny v chodu školy. Ve školním roce 1938/1939 byla škole nařízena revize učebnic, která byla zdůvodněna politickými změnami v našem státě. 21. srpna 1941 byl název měšťanské školy změněn na hlavní školu. Škola se stala zároveň i výběrovou. Bylo přijato vždy pouze 40 % nejlepších žáků z pátých tříd obecné školy. Ve výuce muselo být dbáno na výchovu k loajalitě k velkoněmecké říši, kdy vše bylo pod dohledem zemského školního inspektora. V případě dlouhých zimních prázdnin v roce 1941, kdy byla výuka zahájena až 3. března, si žáci chodili jednou týdně pro zadané úkoly. V takovém případě žádné hodnocení vědomostí neexistovalo. Jedinou akcí školy pro veřejnost byla akademie v Lidovém domě 18. června 1943. V rámci vystoupení žáci zazpívali, děvčata tancovala a zpestřením byla sólová klavírní vystoupení a vystoupení orchestru školy. Z výnosu akademie byly financovány nové učební pomůcky. Dalším projektem školy byla v roce 1944 výstava výtvarných prací. O výstavu byl obrovský zájem a zisk z ní činil 9 660 korun. Výnos byl znovu použit na financování nových školních pomůcek. I přes útlak vedení se pedagogové snažili žáky rozptýlit účastí na několika představeních, příkladem koncert členů opery Národního divadla v roce 1944. V roce 1943 došlo ke zrušení místních a újezdních školních rad a veškeré náležitosti přešly na starostu města. Dále docházelo k omezování přijímání žactva do prvních ročníků měšťanské školy a počet žáků poklesl na 286. Významnou a zároveň otřesnou událostí školy bylo r. 1944 zatčení ředitele školy Josefa Tulise gestapem za odbojovou činnost. Tulis byl vyslýchán v nacistických věznicích za spolupráci ve skupině Obrana národa. Byl odsouzen k trestu smrti, který se nevykonal díky osvobození sovětskými vojáky. Poté se vrátil zpět do funkce ředitele novoměstské školy. Školní rok 1944/45 byl pro vyučování kritický. Docházelo k neustálému vyhlašování leteckých poplachů, přerušování vyučování a posílání dětí domů. Žáci dostávali úkoly domů, jelikož budova byla v lednu 1945 zabrána německým armádním velitelstvím, v květnu naopak sovětskou armádou. Od června toho roku už alespoň docházelo ke směnnému vyučování obecné i měšťanské školy.⁸⁰

---

⁷⁹ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 16.

⁸⁰ Tamtéž, s. 25, 26.

Dějiny školy od roku 1948 do roku 1989

Od únorového převratu v r. 1948 započalo nové období novoměstské školy. Od dubna téhož roku vyšlo několik zákonů na úpravu našeho školství na přestavbu socialistické školy. Od roku 1949 byla na škole založena pionýrská skupina a o dva roky později první pionýrský oddíl. V roce 1953 byla zrušena měšťanská dívčí škola, která představovala symbol tradice a historie školy. Místo obecné školy dívčí, chlapecké a gymnázia byla utvořena jedenáctiletá střední škola. Sedmnáct tříd zůstalo ve školní budově na Vratislavově náměstí, zbylé třídy zůstaly v budově gymnázia. Správa škol byla svěřena jednomu řediteli a dvěma zástupcům. Od 1. září 1971 došlo k přeměně nejvyšších tříd jedenáctileté střední školy na třídy gymnázia. Správa gymnázia byla osamocena a první až devátý postupný ročník přešel pod správu devítiletky. Učitelé byli povinni se podílet na budování socialistické společnosti a jejich činnost byla zaměřena i na prázdninové brigády. Dále museli propagovat spolupráci mezi školou a rodinami žáků v otázkách výchovy k povolání a ateismu. Mimo schůzek s rodiči na besedách i individuálních návštěv, museli pedagogové studovat i politickou literaturu a odborné spisy. Změnily se osnovy jednotlivých předmětů i práce ve vyučovacích hodinách. V červnu r. 1952 se na škole konaly první závěrečné zkoušky. Žáci se s velkým zájmem zapojovali do mimoškolních aktivit v podobě dramatického, literárního, recitačního, pěveckého a výtvarného kroužku. Nadání žáci se účastnili matematických, fyzikálních, chemických a biologických olympiád. Pionýrská činnost vzkvétala a ve školním roce 1957/1958 měla škola 418 členů, což tvořilo 95 % všech žáků. V oblasti pionýrské bylo hodnocení velmi kladné. Pionýři se podíleli na uspořádání různých slavností, dětských plesů, táborů, soutěží a závodů pro mládež. Začátkem školního roku 1976/1977 dochází ke změně devítiletí školy na osmitřídní se čtyřmi třídami prvního stupně a čtyřmi druhého stupně. Pro srovnání s předchozími roky byl roku 1978 celkový počet žáků 703, učitelů 29.⁸¹ Na podzim r. 1980 byla zahájena stavba přístavby kvůli směnování osmi tříd. Do přístavby bylo přesunuto šest tříd I. stupně a vyučování začalo v únoru r. 1983.⁸²

---

⁸¹ *100 let I. základní devítileté školy v Novém Městě na Moravě: 1879-1979.* Nové Město na Moravě: Ředitelství I. ZDŠ, 1979, s. 21-33.

⁸² *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě.* Nové Město na Moravě, 2010, s. 32, 33.

Škola v letech 1990 až současnost

Po sametové revoluci r. 1989 byla přestavba školství nutná. Docházelo k úpravám učiva dějepisu a občanské výchovy, zároveň nebyli žáci z těchto předmětů klasifikováni. Ke změnám došlo i u výběru cizích jazyků, kdy si žáci mohli vybrat i jiný jazyk než jen ruský. Ve školním roce 1992/1993 došlo k integraci žákyně se zdravotním postižením. Jednalo se o vůbec první integraci v České republice zdravotně postiženého dítěte do třídy s běžnou výukou. Znamenalo to velký krok, kterým škola prokázala, že dokáže přizpůsobit výuku a prostory pro žáky se speciálními potřebami.⁸³

V r. 1991 škola zřídila první pracovnu zaměřenou na výuku informatiky. O tři roky později byly začleněny metodické postupy i nový předmět - výpočetní technika. Došlo k zásadní změně organizační formy a vznikla tak základní škola se specializací v oboru výpočetní techniky s výukou ve specializované třídě. Hlavním cílem zřízení výpočetní techniky bylo snadné navázání základních znalostí žáků na výuku na středních školách. Základní škola téhož roku dosáhla úspěšného schválení projektu s názvem "Základní škola se specializací v oboru výpočetní techniky" a na jeho realizaci získala od MŠMT ČR 1 mil. Kč. Kolektiv učitelů ve spolupráci s externími spolupracovníky vytvořili učebnici "Výpočetní technika", která byla ministerstvem školství schválena a zařazena do seznamu učebnic pro základní školy. Škola tak dnes už šestnáctým rokem provozuje specializovanou výpočetní třídu, do níž se žáci 5. ročníku hlásí. Jelikož je zájem o studium v této třídě velký a převyšuje kapacitu třídy, musí žáci projít přijímacím řízením ve formě testů a ústního pohovoru.⁸⁴

Mezi žáky se stal oblíbeným školním projektem tzv. Pavučinkový výlet, jehož hlavním cílem je upevnit kolektiv žáků 6. ročníku. Ke stmelování dochází v rekreačním středisku v obci Zubří za Novým Městem. V roce 1999 vyšlo první číslo školního časopisu Puclík, na jehož tvorbě se podílí redakční rada složená z učitelů a žáků. Školní časopis se stal ihned populární. Nejen žáci se mohou dozvědět o dění na škole, zážitcích samotných žáků, o různých akcích a projektech, exkurzích i vtipných aktivitách žáků a učitelů z vyučovacích hodin i mimo ně.⁸⁵

Další prioritou školy se stala ekologická výchova. I. ZŠ v současnosti spolupracuje s různými ekologickými sdruženími např. CHKO Žďárské vrchy apod. Základní škola se stala

---

⁸³ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 34.

⁸⁴ Tamtéž, s. 35.

⁸⁵ Tamtéž, s. 36.

také první školou pro vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje v kraji Vysočina. Momentálně se I. ZŠ zapojila do projektu EKOŠKOLA a programu Zdravá škola. V budoucnosti by základní škola chtěla prosadit i prioritu o rozšíření výuky cizích jazyků.⁸⁶

V prosinci roku 2008 natáčela kanadská televize dokumentární pořad "Hanin kufřík", jehož natáčení se účastnili i žáci 6.B. Dokument byl natáčen podle stejnojmenné knihy dle vzpomínek Jiřího Brady.⁸⁷

V současnosti mohou žáci navštěvovat volitelné předměty z různých oblastí a zájmové útvary v podobě psaní na počítači, tvořivá dílna, kroužek netradiční výtvarné techniky a mnoha dalších. Dlouholetými projekty školy je sběr pomerančové kůry a citronové kůry, sběr plastových víček od PET lahví. Základní škola se také účastní adopce na dálku a finančně už pomohla chlapci Gabrielovi ze Zambie v letech 2006 - 2009, od roku 2010 škola pomáhá chlapci Kiranovi z Indie. Finanční prostředky hradí školné, školní pomůcky a základní lékařskou péči. V rámci "Adventivních koncertů" škola několik let přispívá na konto potřebným lidem.⁸⁸

Oficiální název základní školy je v současnosti Základní škola Nové Město na Moravě se specializací v oboru výpočetní techniky, Vratislavovo náměstí 124. Vzhledem k tomu, že název je velmi dlouhý a podobný názvu druhé základní školy, používá se zkrácený název 1. základní škola. Pro druhou základní školu pak 2. základní škola.⁸⁹

---

⁸⁶ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 37-38.

⁸⁷ Tamtéž, s. 38.

⁸⁸ Tamtéž, s. 38-39.

⁸⁹ Základní škola Nové Město na Moravě se specializací v oboru výpočetní techniky. *1. základní škola* [online]. [cit. 2017-06-20]. Dostupné z: <http://zs1.nmm.cz/>.

3.2 Ředitelé 1. základní školy

1879 - 1902	Josef Šimek
1902 - 1919	Josef Herzog
1919 - 1936	Antonín Málek
1939 - 1941	Josef Jelínek
1941 - 1944	Josef Tulis
1944 - 1945	Stanislav Kotlář
1945 - 1947	Josef Tulis
1954 - 1967	Stanislav Kotlář
1967 - 1975	Josef Večeřa
1975 - 1988	Dagmar Palečková
1988 - současnost	Otto Ondráček ⁹⁰

---

⁹⁰ *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010, s. 29-31.

3.3 Školní rok 1934/1935

Ve školních kronikách bylo ředitelem nebo odborným učitelem zaznamenáno veškeré dění na škole i mimo ní. Zápis z tohoto školního roku byl zaznamenán 28. června 1935. Počet žactva byl v prvním pololetí 525, v druhém 530. Součet žáků na trojtřídní měšťanské škole byl 241, z toho 140 chlapců a 101 dívek. V pětitřídní obecné škole se vzdělávalo 149 chlapců a 135 dívek. Nejvíce dětí bydlelo v Novém Městě na Moravě a to v počtu 294. 222 žáků dojíždělo do školy z přilehlých vesnic, nejčastěji z Maršovic, Petrovic a Pohledce. V kronice jsou zaznamenány počty žáků podle náboženského vyznání. Celkově na 1. základní škole bylo 435 žáků římskokatolického vyznání, 70 žáků evangelického, 9 československého, 2 židovského, 1 jiného a 9 bez vyznání. Počet žáků, kteří navštěvovali hodiny němčiny, bylo celkově 241. Němčinu se museli učit všichni žáci měšťanské školy a 4. a 5. třídy obecné školy.⁹¹

Školní rok započal 3. září 1934, kdy se všichni žáci měšťanské školy a žáci vyšších tříd obecné školy shromáždili v kreslírně. K žákům promluvil ředitel Málek, jenž zdůrazňoval důležitost vzdělání i kázně na škole. 27. října se všichni žáci shromáždili v tělocvičně, kde vyslechli prostřednictvím rozhlasu proslov Dr. Jana Krčmáře z Ministerstva školství a národní osvěty o významném datu 28. října. Následujícího dne se žactvo školy zúčastnilo veřejné slavnosti, kterou uspořádal Okresní osvětový sbor. Průvod byl veden od vlakového nádraží přes Masarykovu ulici směrem na Vratislavovo náměstí. Před školou u busty prezidenta T. G. Masaryka pronesl žák 5. třídy obecné školy báseň s názvem *Zdravice*. Do recitací se dále zapojovali i studenti reálky pod vedením prof. Hanáka. Ke konci slavnosti zazpívali žáci měšťanské školy píseň *My jsme děti republiky*. Dne 21. prosince byla pro žáky 1. třídy obecné školy uspořádána slavnost u vánočního stromku. Na akci byl dán příspěvek z Polévkového fondu 140 Kč. Na slavnosti bylo 39 dětí obdarováno šaty a obuví díky příspěvku z Polévkového fondu ve výši 561 Kč. Téhož dne byla uspořádána vzpomínka s programem na 100leté výročí národní hymny *Kde domov můj*.⁹²

Škola se aktivně zapojila do oslav 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. 6. března 1935 vyslechli žáci rozhlasem proslov ministra školství a nár. osvěty J. Krčmáře o prezidentu Masarykovi. Při večerní slavnosti položili žáci školy věnec k pomníku Masaryka. Druhý den žactvo měšťanské i obecné školy uspořádalo v prostorách Sokolovny vystoupení pro

⁹¹ Školní kronika (1934 - 1942), archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, s. 15.

⁹² Školní kronika (1934 - 1942), archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, s. 15, 16.

veřejnost. Na vystoupení bylo vybráno 1 201 Kč, kdy vydání činilo 407 Kč. Čistý výnos tak byl 794 Kč a byl přidělen Polévkovému ústavu.⁹³

V dnech 8. až 16. března byla škola uzavřena kvůli epidemii chřipky. Na konci měsíce byla uspořádána schůze rodičů, kteří byli informováni o důležitosti očkování obvodním lékařem. V průběhu školního roku se žáci zúčastnili několika filmových představení. Na konci školního roku 28. června 1935 k žákům v tělocvičně promluvil ředitel Málek.⁹⁴

Společensko-kulturní život v Novém Městě na Moravě sepsaný ve školní kronice

Roku 1935 slavil Sportovní klub v Novém Městě na Moravě 40 let od svého založení. Založen byl v r. 1895 ředitelem reálky Leandrem Čechem. Spolek měl původně název Bruslařský klub a udržoval kluziště na Cihelském rybníku. Roku 1903 rozšířil klub svou činnost i na lyžařství a klub se přejmenoval. V kronice jsou sepsány různé úpravy a události týkající se lyžařských závodů a vyjížděk. 24. - 27. ledna Sportovní klub uspořádal XX. lyžařské závody.⁹⁵

Další významnou událostí byl tzv. atentát na vlak dne 5. ledna 1935. Večerní vlak ve 21:36 narazil u stanice Nové Město na Moravě do velkého kamene umístěného na kolejích o váze asi 35 kg. Vlak kámen vlekl dalších 20 metrů, než úplně zastavil. Stejný útok byl proveden na stejném místě 14. listopadu 1928, kdy kámen vážil 44 kg. Škoda byla tehdy přes 1 000 Kč, tentokrát něco přes 200 Kč. Útoky spáchal obuvnický pomocník Kopřiva, jenž byl odsouzen na 6 měsíců žaláře.⁹⁶

V Novém Městě na Moravě došlo k oslavám 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Dne 6. března 1935 byl prezident Masaryk slavnostně jmenován čestným občanem Nového Města. Na počest pana prezidenta byl založen sad v místní Oboře.⁹⁷

V kronice je sepsána i významná událost pro novoměstskou obecnou školu. Při jmenování nové vlády byl novým ministrem sociální péče Ing. Jaromír Nečas z Nového Města. Novoměstský rodák tak sloužil žákům obecné a měšťanské školy jako vzor.⁹⁸

---

⁹³ *Školní kronika (1934 - 1942)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, s. 16, 17.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ *Školní kronika (1934 - 1942)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, s. 18, 19, 23.

⁹⁶ Tamtéž, s. 19, 20.

⁹⁷ Tamtéž, s. 20, 39.

⁹⁸ Tamtéž, s. 27.

3.4 Školní rok 1960/1961

Školní výuka byla zahájena 1. září 1960 rozhlasovým projevem ředitele školy Stanislava Kotláře. Ředitel přivítal žáky, učitele a další zaměstnance školy a uvedl hlavní cíle v nadcházejícím školním roce. Cíle v oblasti výchovy, vzdělávání a hospodaření. V tomto školním roce navštěvovalo 1. základní školu 578 žáků, z toho 283 chlapců a 295 děvčat. V kronice je zaevidováno, že o hlavních prázdninách před nástupem žactva, byly všechny třídy vymalovány včetně toalet a chodeb.⁹⁹

Zvláště zdůrazňována byla spolupráce školy s rodiči. Sami učitelé vytvářeli úzký vztah mezi školou, třídním učitelem a rodiči žáků. Během školního roku bylo celkem 5 schůzí SRPŠ, na kterých byla stanovena skupina rodičů, jež měla pomáhat škole s ateistickou výchovou mládeže. Hlavními body na schůzi SRPŠ byla ateistická výchova, pomoc rodičů v činnostech na škole, mimoškolní a mimotřídní aktivita žáků a správná volba povolání. Během roku třídní učitelé svolávali nejméně tři třídnické hodiny. Ve všech školních obvodech spadajících pod 1. základní školu byla pedagogy provedena pedagogicko-poradenská propaganda. Tato propaganda převážně znamenala pohovory s rodiči. Stejně tak učitelé dohlíželi osobními kontrolami u rodin žáků, kteří zameškávali školu.¹⁰⁰

Důležitou akcí školy byly i tzv. bramborové brigády. Děti i členové pedagogického sboru odpracovali celkem 3 231 hodin. Jejich činností bylo vybírání brambor na výměře 90 ha. Pracoviště nebylo pouze v Novém Městě na Moravě, ale i v JZD v okolních vesnicích.¹⁰¹

Na škole probíhaly povinné lékařské prohlídky, které zajišťoval Okresní ústav zdraví. Byly prováděny zubařské prohlídky, dětské kontroly a dorostenecké prohlídky lékařem. Během školního roku byly děti očkovány proti TBC, obrně a neštovicím.¹⁰²

Chování žáků je v kronice zhodnoceno jako velmi dobré, pouze u 6 žáků bylo snížena známka z chování. Prospěch u žactva byl spíše průměrný. Průměr žáků 1. – 5. ročníku

---

⁹⁹ *Školní kronika (1953 - 1965)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, nestránkováno.

¹⁰⁰ *Školní kronika (1953 - 1965)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, nestránkováno.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

v matematice, českém a ruském jazyce nepřesáhl 2. U 6. – 9. ročníku se průměr žáků v matematice, českém a ruském jazyce pohyboval okolo 2,2 – 2,3.¹⁰³

Ve školní kronice jsou dále zaevidovány školní výlety, které ve školním roce proběhly. Žáci 1. – 4. třídy prvního stupně byli na výletech po okolí, nejčastěji v nedalekém Medlově či na hradu Pernštejn. Žáci 5. ročníku absolvovali výlet do Moravského krasu na Macochu. Žáci 6. ročníku se účastnili výletu do kraje Boženy Němcové a zbylé třídy jely do jižních Čech.¹⁰⁴

Žáci i učitelé se zapojovali i do sběru odpadových surovin. Sběr byl zhodnocen jako velmi úspěšný, jelikož bylo nasbíráno 16 050 kg papíru, 6 742 kg textilu, 60 620 kg železa, 1 039 kg kostí, 272 kg barevných kovů a 442 ks kůže. Celkový výnos žáků školy činil 49 110 Kčs.¹⁰⁵

Školní rok byl ukončen 30. června 1962 projevem ředitele, kdy se rozloučil se žáky, pedagogy a nepedagogickými zaměstnanci školy.¹⁰⁶

Významné události v roce 1960 a 1961 zapsané nejen v kronikách školy

V roce 1960 byla v Novém Městě na Moravě zřízena jednoletá Zemědělská technická škola pro funkcionáře JZD.¹⁰⁷

V domku čp. 350 v ulici Radnická byly zřízeny první jesle ve městě. Kapacita byla 25 dětí, ačkoliv byl zájem mnohonásobně větší. Jeslím o dva roky později byla přidělena další budova a kapacita se zvýšila na 70 dětí.¹⁰⁸

V kronice je zapsaná další významná událost v podobě prvního letu člověka do kosmu. Kosmická loď Vostok byla vypuštěna na oběžnou dráhu 12. dubna 1961 spolu s člověkem na palubě. Kosmonautem byl občan SSSR Jurij Alexejevič Gagarin. V kronice je popsána doba letu na oběžnou dráhu, jakou urazil vzdálenost či jak probíhala komunikace mezi ním a Zemí.

---

¹⁰³ *Školní kronika (1953 - 1965)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, nestránkováno.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990*. Nové Město na Moravě, 2011, s. 118.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 119.

Další kosmická loď Vostok 2 byla vypuštěna na oběžnou dráhu kolem Země 6. srpna 1961. Kosmonautem byl letec ze SSSR German S. Titov.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ *Školní kronika (1953 - 1965)*, archiv I. základní školy Nové Město na Moravě, nestránkováno.

Závěr

Nové Město na Moravě je městem bohaté historie, významných osobností i historických památek. Město, jež se rozkládá u hranic Žďárských vrchů a je rájem lyžařů a cyklistů. Místní kopce vzbuzují zájem nejen u místních, ale i u cizinců z různých krajů. O významnosti lyžování na Novoměstsku je v této práci věnována jedna podkapitola. V ní je poukázáno na udržování tradice lyžování na místních školách. Zároveň je vštěpována do podvědomí obyvatel historie výroby lyží v Novém Městě na Moravě pomocí stálé expozice v Horáckém muzeu.

Vývoj školství jsem podrobně zpracovala v samostatné kapitole, ve které zmiňuji postavení učitele a žáka v průběhu let. V dnešní době je brán zřetel nejen na to, aby učitel disponoval příslušnými dovednostmi a schopnostmi v oblasti vytváření různých forem výuky, ale především na znalosti ve svém oboru. V dobách třicetileté války a období pobělohorské byla úroveň vzdělání učitelů žalostná. Muselo postačit, když učitel uměl číst, psát a počítat. Totéž platí i o školních prostorách. Dříve škola nenabízela velké prostory a velká školní budova znamenala luxus, který se každé město nemohlo dovolit. Co všechno bylo zapotřebí k zřízení nové velké školní budovy a zároveň dnes nejstarší školní budovy ve městě, jsem zaznamenala v kapitole Historie školství.

Z přehledu místních škol jsem se podrobněji zaměřila na 1. základní školu. Současný stav školy je velmi dobrý. Školní budova je neustále vylepšována, aby byly zajištěny vynikající podmínky pro vyučovací proces. V této práci jsem si namátkově vybrala dva školní roky, u nichž jsem popsala základní údaje, jako například počet žáků, ale dále i významné události školy a nejen jí. Záměrně jsem srovnala dva školní roky od sebe časově vzdálené. Jediným mým kritériem bylo vybrat jeden školní rok z období první republiky a druhý z období socialistické éry.

V současnosti se na škole vzdělává 518 žáků a vyučuje 35 pedagogů. Učitelé a žáci se podílejí na rozvíjení dobrého jména školy a neustále se zapojují do různých krajských a celorepublikových soutěží a projektů. Škola se může chlubit nejedním vítězstvím. To samé platí i o cílech školy. Díky dobrému vedení školy a učitelům je stále velký zájem o počítačovou specializovanou třídu, která byla vůbec jako první v České republice.

To, že je 1. základní škola pokroková, dokazuje i přijetí žákyně s tělesným handicapem. Škola jako jedna z mála v České republice se v 90. letech zapojila do integrace. Dnes jsou učebny i prostory školy přizpůsobeny k integraci žáků se speciálními potřebami. Hlavním projektem školy je v současnosti ekologická výchova rozšiřující se za hranice třídy. V hodinách ekologické výchovy i mimo ně žáci pomáhají zlepšovat životní prostředí v okolí Nového Města na Moravě. Podílejí se na různých ekologických akcích či na samostatných projektech. Příkladem je podílení se na vytvoření mokřadu Pod Koupalištěm, který má sloužit jako přírodní učebna pro žáky i veřejnost.

Seznam literatury a pramenů

Literatura

100 let I. základní devítileté školy v Novém Městě na Moravě: 1879-1979. Nové Město na Moravě: Ředitelství I. ZDŠ, 1979. 55 s.

Almanach ke 40. výročí otevření školy 1969 - 2009. Nové Město na Moravě: Základní škola, 2009. 51 s.

Almanach: 120 let gymnázia Nové Město na Moravě 1894-2014. Nové Město na Moravě: Gymnázium Vincence Makovského se sportovními třídami, 2014. 72 s.

Almanach: ZŠ Leandra Čecha. Nové Město na Moravě: Základní škola, 1999. 50 s.

Almanach ZUŠ Jana Štursy. Nové Město na Moravě: ZUŠ Jana Štursy, 2001. 22 s.

Centenárium střední školy v Novém Městě na Moravě: Studie, vzpomínky, fakta, dokumenty. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1994. 192 s.

DAVID, Petr. *110 let našeho lyžování.* Praha: S & D, 2013. 438 s. ISBN 978-80-86899-68-8.

KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918.* Nové Město na Moravě, 2006. 134 s. ISBN 80-239-7307-x.

KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945.* Nové Město na Moravě, 2008. 227 s.

KŘESADLO, Vít a Miroslav KRUŽÍK. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990.* Nové Město na Moravě, 2011. 282 s.

MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě.* Havlíčkův Brod: Elmar, 2009. 181 s. ISBN 978-80-904192-1-6.

Sedmdesát pět let střední školy v Novém Městě na Moravě: 1894/1969. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1969. 159 s.

Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě. Vyd. 1. Nové Město na Moravě, 2010. 200 s.

SVOBODA, J. F. *Vlastivěda moravská. II. místopis Moravy. Jihlavský kraj. Novoměstský okres*. Brno: Musejní spolek, 1948. 720 s.

SVOBODA, Pavel. *Novoměstsko. Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. Tišnov: Sursum, 1997. 213 s. ISBN 80-85799-26-X.

Prameny

Školní kronika (1934 - 1942), archiv I. základní školy Nové Město na Moravě.

Školní kronika (1953 - 1965), archiv I. základní školy Nové Město na Moravě.

Internetové zdroje

Kronika Nové Město na Moravě. *Strana č. 58: 1930* [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://kronika.nmnm.cz/kniha-1/strana-c-58>.

NMNM II. základní škola. *Dalton* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://zs2.nmnm.cz/r/2-zakladni-skola/projekty-skoly/dalton/>.

NMNM Horácké muzeum. *Historie* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://hm.nmnm.cz/historie/>.

NMNM Horácké muzeum. *Stálé expozice* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <https://hm.nmnm.cz/stale-expozice/>.

Základní škola Nové Město na Moravě se specializací v oboru výpočetní techniky. *1. základní škola* [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://zs1.nmnm.cz/>.

Základní škola. *Historie školy* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: http://www.zsmala.cz/?page_id=5.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 - památky Nového Města na Moravě

Příloha č. 2 - školy v Novém Městě na Moravě

Příloha č. 3 - I. základní škola

Příloha č. 1

Renesanční zámek - Horácká galerie (Fotoarchiv, Barbora Pařízková)

Horácké muzeum (Fotoarchiv, Barbora Pařízková)

Kostel sv. Kunhuty (Foto převzato z: <http://www.panoramio.com/>)

Příloha č. 2

II. základní škola Nové Město na Moravě (Foto převzato z: <https://zs2.nmmn.cz/>)

Střední odborná škola NMnM (Foto převzato z: <http://www.seznamskol.eu/>)

Gymnázium Nové Město na Moravě (Foto převzato z: <https://noviny.nmmn.cz/>)

Budova gymnázia v roce 1903 (Foto převzato z: *Centenarium střední školy v Novém Městě na Moravě: Studie, vzpomínky, fakta, dokumenty*. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1994, s. 29)

Leandr Čech - první ředitel gymnázia (Foto převzato z: *Sedmdesát pět let střední školy v Novém Městě na Moravě: 1894/1969*. Nové Město na Moravě: Gymnázium, 1969, s. 25)

Budovy ZUŠ Jana Štursy (Fotoarchív, Barbora Pařízková)

Příloha č. 3

I. základní škola Nové Město na Moravě (Fotoarchiv, Barbora Pařízková)

Přístavba 1. základní školy (Foto převzato z: *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Vyd. 1. Nové Město na Moravě, 2010, s. 45)

Pokládání základního kamene 16. 7. 1876 (Foto převzato z: *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Vyd. 1. Nové Město na Moravě, 2010, s. 11)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Pařízková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Historie a školství v Novém Městě na Moravě se zřetelem na 1. základní školu
Název v angličtině:	History and education in Nové Město na Moravě with regard to First elementary school
Anotace práce:	Bakalářská práce popisuje historii města Nového Města na Moravě. V první kapitole jsou dále popsány památky města, významné osobnosti. V druhé kapitole je popsána historie školství a přehled základních a středních škol v Novém Městě na Moravě. V poslední kapitole je detailně popsána historie 1. základní školy s výběrem dvou školních let na ukázkou.
Klíčová slova:	Historie, školství, Nové Město na Moravě, základní škola
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis describes the history and education of the town of Nové Město na Moravě. The first chapter describes the sights and important personalities of the city. The second chapter describes the history of education and an overview of elementary and secondary schools in Nové Město na Moravě. In last chapter are details about history of the First elementary school with a selection of two school years for the specimen.
Klíčová slova v angličtině:	History, education, Nové Město na Moravě, elementary school
Přílohy vázané v práci:	Památky Nového Města na Moravě, školy v Novém Městě na Moravě, 1. základní škola
Rozsah práce:	43
Jazyk práce:	Český jazyk